

בענין הגילוי הנפלא של המקובל האלקי ה"מגלה עמוקות" זי"ע האגודל הנפרד משאר האצבעות הוא כנגד ישראל וכאשר זוכים הוא למעלה מד' האצבעות שהן כנגד ד' הגלויות

(לקראת יום ההילולא י"ג במנחם אב)

תולדות ה"מגלה עמוקות"

הרב הקדוש המקובל האלקי מוהר"ר נתן נטע שפירא זי"ע, המפורסם בעולם התורה בשם חיבורו אשר האיר בו סודות נפלאים בדרך פרד"ס - פ'שט ר'מז ד'רוש ס'וד "מגלה עמוקות" על התורה, והחלק המיוחד רנ"ב אופנים על פרשתנו פרשת ואתחנן, נולד לאביו הגה"ק מוהר"ר שלמה שפירא זצ"ל בשנת ה' אלפים שמ"ה, ויקרא את שם בנו כשם אביו הגה"ק מוהר"ר נתן נטע שפירא זצ"ל אבדק"ק הוראדנא בעל מחבר ספר "מבוא שערים" על ה"שערי דורא", הם התייחסו עד לרש"י שכידוע היה מגזע דוד המלך ע"ה.

הגה"ק בעל "מגלה עמוקות" עוד בהיותו צעיר לימים בן ל"ב שנה בשנת שע"ז, נתעטר בעטרת ריש מתיבתא על ארץ רבה ק"ק קראקא כרכא דכוליה ביה, ויכונן ישיבה לתלמידים רבים רבנים וגאונים שיצאו מבית מדרשו, שם עסק בתורה בקדושה ובטהרה יומם ולילה, לא הניח דבר גדול מעשה מרכבה, ודבר קטן היות דאביי ורבא, היה בקי בש"ס ופוסקים אלפסי וטורים, כאשר העיד עליו בנו הגה"ק מוהר"ר שלמה זצ"ל בהקדמתו לספר "מגלה עמוקות" על ואתחנן:

"חובר חברים, עשות הרבה ספרים, חקוקים בעט ברזל ועופרים, לזכרון לדור דורים, מנין י"ה עולים במספרים, חלק לשבעה וגם לשמונה מסודרים. חצב עמודיה שבעה והמה בכתובים דרשים יקרים, כל התורה מראש ועד סוף בהם נדרשים ונאמרים... מגלה סתרים, לארץ ולדירים... תש"ך צירופי בראשית עולה על ע' ניירים, ועל הקבלה בכלל איזן וחקר ותיקן מאמרים".

אמנם לא רק בחלק הנסתר היה כוחו גדול, אלא גם בחלק הנגלה היה בקי בש"ס ופוסקים ואף חיבר שלשה ספרים בהלכה ופלפול, כאשר מעיד עליו בנו הנ"ל בשפה מליצה:

"נתן אלקים בלבו לחבר שאלות ותשובות... שלשה המה מטובי הלכות נחצבות, בהם הראה חריפותו ובקיאותו ועומק שכלו הרחבות, כל התורה בהם מורכבות, שלשה אלה נפלאות ונשגבות, ממלל רברבות, עם ראשי ישיבות, יריב ריבות, בדיני ג' בבות, בהלכות נידות וזבות, ואיסור תערובות, דיני שבת וערובות, עניני קדושים וכתובות, ובתוכם נכלל תשובות חשובות, אשר בבחרותו היו שפתותיו דובבות".

מכל החיבורים האלו בהלכה, נדפסו רק חידושי על הרי"ף הנודע בשמו "חידושי אנשי שם" ונדפסו בגליון הרי"ף ברוב דפוס הש"ס, אולם נתפרסם בעולם התורה, במיוחד בעולמם של העוסקים בתורת הנסתר, בזכות שני ספריו הקדושים, "מגלה עמוקות" על התורה ו"מגלה עמוקות" רנ"ב אופנים על פרשתנו בפסוק "ואתחנן", שגילה בהם סודות התורה בכל חלקי התורה, ואלפי ספרי קודש הלכו לאורו והשתמשו בדבריו כהקדמה ויסוד לכל דבריהם.

צדיקי הדור העידו עליו שהיה בעל גילוי אליהו הנביא

צדיקי הדור העידו על ה"מגלה עמוקות" שהיה בעל גילוי אליהו שלמד אתו סתרי תורה, כמו שחקק על נוסח מצבתו:

"פה נטמן איש אלקי קדוש מן הקדמונים, מגלה עמוקות רזין ומטמונים, הוא שאומרים עליו שדבר אתו אליהו פנים אל פנים, הגאון אב"ד ור"מ מו"ה נתן נטע בן מו"ה שלמה שפירא זצ"ל, נפטר ביום ד' י"ג אב שצ"ג לפ"ק תנצב"ה".

סיפור נורא מספר בנו ר' שלמה הנ"ל בהקדמתו על אביו הקדוש, שהיה דרכו בקודש כל ימיו לקום בחצות לילה ולערוך תיקון חצות בקינה וביללה על גלות השכינה, והיה לו ניגון מיוחד שבו ערך את התיקון חצות. פעם נתגלה אליו אליהו הנביא וגילה לו שבניגון הזה מקוננים הפמליא של מעלה על חורבן בית המקדש, וכך כותב בנו בהקדמתו בדרך שיר ומליצה כדרכו:

"נתן זמירות בלילה, קינה ויללה, על חורבן אריאל ועיר המהוללה, אשר היתה לשריפת אש גלמודה ושכולה, בכה ויתחנן לה, נתן עליה בקולה, ושר בשירים שמנגנין שרפי עילא, בשלש משמורות הלילה, כאשר אליו נגלה, פעם א' איש לבוש אדרת שער כולה, והגיד לו דברי אלה, כך וכך מקוננים פמליא של מעלה, ועין בעין ראה אותו נצב וקמה".

ישראל נמשלו לאגודל שהוא למעלה מד' האצבעות

בהיותנו בשבת קודש פרשת ואתחנן שהיא שבת שלפני יום ההילולא של ה"מגלה עמוקות", דבר בעתו מה טוב ברוח שבת קודש זו הנקראת "שבת נחמו", על שם הקריאה בהפטרה שהקב"ה מנחם את ישראל על ידי הנביא (ישעיה מ-א): "נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם", להשתעשע בדברי ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן קמז) שמגלה לנו דברים נפלאים בענין חמש אצבעות היד שברא הקב"ה לאדם.

פתח דברינו יאיר במה שדרשו במדרש תנחומא (פרשת עקב אות ד) מקרא שכתוב (דברים כח-א): "והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך לשמור לעשות את כל מצוותיו אשר אנכי מצוך היום ונתנך ה' אלקיך עליון על כל גויי הארץ, אמר רבי לוי מהו עליון, כאליון הזה, אם זכית הרי אתה למעלה מארבע אצבעות, ואם לאו למטה מארבע אצבעות". פירוש, "עליון" הוא מלשון "אליון" [אות ע' מתחלפת עם א'] שהוא האגודל שנפרד משאר ד' אצבעות היד, כי על מה שכתוב (ויקרא ח-כג) "בהן ידו" מפרש בתרגום אונקלוס "אליון ידיה".

מגלה לנו ה"מגלה עמוקות" כי ד' אצבעות הסמוכות זו לזו הן כנגד ד' גלויות בבל, מדי, יון, אדום, אולם האצבע הנקראת אגודל העומדת בנפרד משאר האצבעות, היא רמז על ישראל שהם נפרדים משאר האומות, הנה כי כן זהו שמפרש המדרש הפסוק: "והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך לשמור לעשות את כל מצוותיו אשר אנכי מצוך היום ונתנך ה' אלקיך עליון על כל גויי הארץ", שיזכו ישראל להיות בבחינת האגודל, שהוא למעלה משאר ארבע האצבעות שהן כנגד ד' גלויות.

מוסיף על כך ה"מגלה עמוקות", כי האצבע הקטנה מכל ארבע האצבעות הנקראת "זרת" היא כנגד גלות אדום הוא עשו, והרמז בזה זר"ת נוטריקון (איוב לח-טו): "זרוע ר'מה ת'שבר". וכן רומז כל מה שמבואר במדרש (שמו"ר לה-ה) כי לעתיד לבוא יקבל הקב"ה קרבנות מכל האומות חוץ מאדום הוא עשו, ונרמז באצבע הקטנה שהיא כנגד עשו זר"ת נוטריקון (משלי כא-כז): "ז'בח ר'שעים ת'ועבה".

על פי האמור מפרש ה"מגלה עמוקות" דברי המקונן האלקי ירמיהו הנביא שאמרנו בתשעה באב (איכה ג-ג): "אך בי ישוב יהפוך ידו כל היום". כי בזמן הגלות הופך הקב"ה כביכול את ידו, באופן שכל ד' האצבעות שהן כנגד ד' הגלויות יהיו למעלה, ואילו האגודל שהוא כנגד ישראל הוא למטה, וזה רומז על גלות ישראל שהם תחת שליטתן של אומות העולם. אלו דבריו הקדושים.

מכסים את העינים ביד' מיין בשעת קריאת שמע להפריד את האגודל משאר ד' האצבעות

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה מנהג ישראל תורה בקריאת הפסוק הראשון של קריאת שמע

מדרש: "ונתנך ה' אלקיך עליון על כל גויי הארץ"
ישראל נמשלו לאגודל שהוא נפרד משאר ד' אצבעות

מגלה עמוקות: ד' אצבעות הן כנגד ד' גלויות בבל, מדי, יון, אדום,
כאשר ישראל שנמשלו לאגודל זוכים הם למעלה מד' האצבעות

בן יהוידע: רבינו הקדוש אמר "לא נהניתי אפילו באצבע קטנה"
כנגד גלות אדום שלא נהנה מהזהב ששלח לו אנטונינוס מלך רומי

שמועה טובה: בקריאת שמע מכסים את העינים בה' אצבעות היד
שהן בגימטריא "שמע ישראל הוי"ה אלהינו הוי"ה אחד"

האצבעות, כדי להראות בכך שהאגודל שהוא כנגד ישראל הוא נפרד משאר ד' האצבעות, ובזכות זה יזכו לגאולה שאז ישלטו ישראל שהם בבחינת האגודל על ד' הגלויות שהן כנגד ארבע האצבעות.

רבינו הקדוש שאמר "ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה" התכוון לגלות אדום שלא נהנה מכספו של אנטונינוס

והנה על מה שכתב ה"מגלה עמוקות" כי האצבע הקטנה שנקראת זרת היא כנגד גלות אדום, ונרמז במילת זר"ת ראשי תיבות "ז'רוע ר'מה ת'שבר", נפלא לצרף מה שביאר לפי זה הגה"ק רבי יוסף חיים מבבל בעל "בן איש חי" בספרו "בן יהוידע" מה ששינוי בגמרא (כתובות קד): "בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה, ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה".

וצריך ביאור מדוע הזכיר רבינו הקדוש את האצבע הקטנה יותר משאר האצבעות, ומבאר הענין בזה על פי ה"מגלה עמוקות" הנזכר שהאצבע הקטנה היא כנגד גלות אדום, שרבינו הקדוש היה לו קשר נפלא עם אנטונינוס מלך רומי, אבל לא רצה להנות משקי הזהב ששלח לו, הנה הדברים בלשון קדשו:

"ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה. נראה לי בסייעתא דשמיא דידוע הגודל רומז לישראל, וארבע אצבעות רומזים לארבע מלכויות שהם בבל יון מדי אדום, ונמצא אצבע קטנה היא כנגד אדום, ונקראת זר"ת שהוא ראשי תיבות ז'רוע ר'מה ת'שבר, וידוע כי רבינו הקדוש היה בשלום עם מלך אדום שהוא אנטונינוס מלך רומי.

ואיתא בגמרא דעבודה זרה דף י"ד [ע"ב] שהיה שולח לרבינו הקדוש דהבא פריכא [זהב מפורר] בריסקאות של עור שהם כעין שקים, ומניח חיטים אפומייהו כדי שלא יבינו אחרים, והיה אומר לו רבינו הקדוש לא צריכנא דאית לי טובא [איני צריך כי יש לי כסף רב משלי], ואמר לו [אנטונינוס] להוו

שנזכרה בפרשתנו (דברים ו-ד): "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", שנזכר בשלחן ערוך (או"ח סימן סא סעיף ד): "נוהגין ליתן ידיהם על פניהם בקריאת פסוק ראשון כדי שלא יסתכל בדבר אחר שמונעו מלכוין". וביאר ה"באר היטב" כי מה שאמר "ידיהם, רצונו לומר יד ימין". ומקור הדבר ב"שער הכוונות" לרבינו האריז"ל (כוונת ק"ש דרוש ה דף כא טור ג ד"ה אזהרות): "קודם שתאמר שמע ישראל תסגיר שני עיניך ביד ימין".

והנה בספר "שמועה טובה" להרה"ק ר' חיים שלמה מקאסאן זצ"ל (פרשת ואתחנן) הביא על כך רמז נפלא, כי מספר י"ד עם המספר של ה' האצבעות גוד"ל אצבע אמ"ה קמ"צ"ה זר"ת שמכסים בהן את העינים בשעת קריאת שמע בגימטריא בדיוק שמ"ע ישראל הוי"ה אלהינו הוי"ה אחד, והוא פלא גדול.

אולם עדיין צריך ביאור מהו הענין לכסות את העינים דוקא עם היד, שהרי אפשר לסגור את העינים בלי לכסות אותן עם היד. זאת ועוד צריך ביאור, מהי המשמעות של הגימטריא עם פירוט השמות של ה' האצבעות. אמנם לפי ה"מגלה עמוקות" יש לבאר הענין בזה על פי מה שפסק הרמ"א (או"ח סימן קנ סעיף א) שהגוי אינו מזהה להאמין רק באחדות ה' אלא יכול להאמין גם באמונת השיתוף.

נקדים עוד מה שפירש רש"י כי פסוק "שמע ישראל" רומז על הגאולה, וכך הוא פירוש הכתוב: "ה' אלקינו ה' אחד, ה' שהוא אלקינו עתה ולא אלקי העובדי כוכבים, הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר (צפניה ג-ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', ונאמר (זכריה יד-ג) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

נמצא לפי זה כי בקריאת שמע מתגלה הפירוד בין ישראל המאמינים באחדות ה' ובין הגוים שאינם מאמינים באחדות ה', לכן מכסים את העינים ביד כי בשעת הכיסוי נעשה פירוד מוחלט בין האגודל לשאר ד' האצבעות כפי שרואים בחוש, לכן יש בזה ענין גדול לרמז בגימטריא את השמות של כל ה'

תתן לו, ולא ירע לבבך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך".

הנה כי כן מטעם זה "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה", כי כאשר איש ישראל פותח את ידו לתת צדקה לעניים, הרי הוא מפריד את האגודל משאר ד' אצבעות, ועל ידי זה מבדיל הקב"ה את ישראל הנמשלים לאגודל, ומפריד אותם להוציאם מכל ד' גלויות שהן כנגד ארבע האצבעות בבחינת "ונתנך ה' אלקיך עליון על כל גויי הארץ".

ביאור נפלא על מנהג ישראל תורה למי שבא מן הדרך לתת לו שלום מיד ליד

והנני להעלות על שלחן מלכים, כי לפי דברי ה"מגלה עמוקות" יפתח לנו פתח לבאר מנהג ישראל תורה, כשאדם בא מן הדרך נותנים לו שלום בהושטת יד ליד, ומצינו מקור לכך בדברי הגה"ק רבינו צבי אלימלך מדינוב בעל ה"בני יששכר" ז"ע, כמו שהביא בספרו "דברים נחמדים" בפירושו למשלי בשם ספר "סוד משרים", שמבאר הקשר בין שני פסוקים הסמוכים זה לזה, בפסוק אחד נאמר (משלי יא-כ): "ורצונו תמימי דרך", ובפסוק הסמוך אליו נאמר (שם כא): "יד ליד לא ינקא רע". ומבאר הענין בלשון קדשו:

"זו לשון סוד משרים, סמוך יד ליד לתמימי דרך, קבלה בדינו, ההולך בדרך יעסוק בדברי תורה, משום שהשכינה הנקראת שלום מתחברת עמו בדרך, וביעקב כתיב (בראשית לג-יח) ויבא יעקב שלם, ולכן מי שבא מן הדרך מחוייבים ליתן לו שלום ביד תקיפה ובשפה חריפה ולא בשפה רפה, אבל מי שלא נותן שלום בידו למי שבא מן הדרך, יצא כרוז ברקיע פלוני הרע הזה יצא מנכסיו וצדיקים ירשוהו, על זה נאמר יד ליד לא ינקא, כלומר כשלא נותן יד ליד, רצונו לומר שלום, ינקא מנכסיו האי רשע רע וצדיקים ירשוהו".

והנה עוד מקור קדוש לכך בדברי ה"תפארת שלמה" (רמזי פסח ד"ה מפני היד), שמבאר טעם נשגב למנהג קדוש זה לתת שלום מאדם לחבירו בנתינת היד דוקא, על פי מה שמקדים לפרש התפלה במוספים לימים טובים: "ומפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, ואין אנחנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות לפניך, ולעשות חובותינו בבית בחירתך, בבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו". ומבאר הענין בלשון קדשו:

"מפני היד שנשתלחה במקדשך. ומסיים (דברים טז-יז) איש כמתנת ידו כברכת ד' אלקיך אשר נתן לך. הנראה לרמז בזה על פי מה שכתוב... (ויקרא ט-כב) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, שניתן הכח בידי של אהרן אשר בהרמת ידיו היו מתברכים מחמת גודל הקדושה שהיתה שורה עליהם... (לכן כתיב (שם יז-יא) והיה כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל... וזהו שאמרו (ב"ר לט-יא) הברכות מסורות בידך, לשון כח בהידים להשפיע בהן ברכות וחסדים...

"גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה" כי כשפותחים את היד מפרידים את האגודל מד' האצבעות

מנהג ישראל תורה כשאדם בא מן הדרך לתת לו שלום בהושטת יד כדי לעשות פועל דמיון שהאגודל יהיה למעלה מד' האצבעות

פלא גדול: ה' אצבעות שברא הקב"ה לעבודת בית המקדש ברא אותן מחודרות לסתום את האוזן שלא לשמוע לשון הרע

יחוד נפלא של הרה"ק מרוז'ין זי"ע: בשתיית לחיים מושיטים יד ליד כדי לייחד ב' פעמים יב"ק הרמוזים בראשי תיבות של ה' האצבעות

כעמך ישראל גוי אחד בארץ, וחסד לאומים חטאת, כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין חטא הוא להן, שאינם עושין אלא להתגדל בו".

נקדים עוד מה שכתב הרמב"ן (בראשית יב-ו) יסוד גדול, כי לפני כל נס צריך לעשות איזה פועל דמיון במעשה כפי שעשו הנביאים, כדי להמשיך את הנס שיתקיים בפועל, ובלשון קדשו:

"ודע כי כל גזירת עירין, כאשר תצא מכת הגזירה אל פועל דמיון, תהיה הגזירה מתקיימת על כל פנים, ולכן יעשו הנביאים מעשה בנבואות... ולפיכך החזיק הקב"ה את אברהם בארץ, ועשה לו דמיונות בכל העתיד להעשות בזרעו". וכן כתב ה"ספורנו" (במדבר כ-ח): "הניסים יעשהו האל יתברך על ידי עבדיו, עם הקדמת איזו תנועה מסודרת מאתו, כענין (שמות ד-ג) השליכהו ארצה, (שם יד-טז) הרם את מטך, (שם יז-י) והכית בצור".

והנה כאשר נתבונן נראה שבזמן שהאדם סוגר את ידיו שלא לתת צדקה, הרי כל ה' אצבעות ידיו מחוברות יחד ואי אפשר להכיר ההבדל ביניהן, והרי זה רמז על הגלות כשהאגודל מעורב בתוך ד' הגלויות, אבל כשהאדם פותח את ידיו לתת צדקה, אז מתגלה גודל הפירוד בין האגודל לשאר ארבע האצבעות, והרי הוא עושה בכך פועל דמיון להראות שישאל נפרדים במעשיהם מכל אומות העולם בד' הגלויות, ועל ידי זה הם זוכים מדה כנגד מדה שיפתח הקב"ה כביכול גם כן את ידו למעלה עם האגודל למעלה, לקרב את הגאולה שיתעלו ישראל הנמשלים לאגודל על כל ד' הגלויות שהן כנגד שאר ד' האצבעות.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין רמז הכתוב: "כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארץ אשר ה' אלקיך נותן לך, לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיק האביון [שלא לתת צדקה לעניים, שאז אין האגודל נבדל משאר ד' האצבעות], כי פתוח תפתח את ידך לו [לתת צדקה לאחיק האביון, כדי שהאגודל יהיה נפרד משאר ד' האצבעות]... נתון

למאן דבתרך דיהבי לבתראי [תשאיר את זה לדורות שיבואו אחריו] עיין שם. ולזה אמר [רבינו הקדוש] ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה זה אדום, שהיה שולח לי ממון רב מדעתו ורצונו, עם כל זה אני לא נהניתי מהם, אלא הצנעתיים לדורות הבאים לשחד בהם מלכי אדום, ונמצא ממונם חזר להם".

"גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה" כי מפרידים את האגודל מד' האצבעות

רחש לבי דבר טוב לבאר על פי היסוד הנפלא של ה"מגלה עמוקות" מאמר חכמינו ז"ל בגמרא (בבא בתרא י:). "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה", בהקדם לבאר מה שכתוב בפרשת ראה (דברים טו-ח): "כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארץ אשר ה' אלקיך נותן לך, לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיק האביון, כי פתוח תפתח את ידך לו... נתון תתן לו, ולא ירע לבבך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך".

נקדים מה ששינינו בגמרא (יומא ט:): "מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני שלשה דברים שהיו בו עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים... אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ומצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב, מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים".

הנה כי כן נשכיל להבין מזה כי היות שבית המקדש נחרב בעון שנאת חנם, לכן התיקון על כך הוא אהבת ישראל בין אדם לחבירו, ואין לך אהבת ישראל גדולה מזה שאיש לרעהו פותח את ידו לתת צדקה, ובכך הם זוכים להיבדל מאומות העולם, שאפילו כשהם נותנים צדקה הרי זה רק כדי להגדיל את שמם, כמו שדרשו בגמרא (בבא בתרא י:):

"תניא אמר להן רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו, בני מהו שאמר הכתוב (משלי יד-לד) צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת, נענה רבי אליעזר ואמר, צדקה תרומם גוי אלו ישראל, דכתיב (דברי הימים א יז-כא) ומי

לכן המנהג בבני אדם כאשר יתראו יחד תוקעים כפיהם זה לזה, ואומרים שלום עליכם, וזה משיב לו עליכם שלום, כי בהרמת ידיהם באהבה זה לזה, יש כח בידם להשפיע כל אחד ואחד לחבירו ברכת שלום וכל טוב... ולזה בשעת החורבן בית המקדש מחמת שנאת חנם, נאמר מפני היד שנשתלחה במקדש, שנחסר מהם ברכת היד כנ"ל, וכאשר יצמח לנו מהרה הגאולה בקרוב על ידי האחדות, מסיים כברכת ד' אלקיך אשר נתן לך הכח במתנת היד על ידי הרמת ידיו להשפיע כל טוב".

וכן כתב עוד ב"תפארת שלמה" (שמיני עצרת ד"ה שבעת ימים ימלא ידכם): "וזה ענין ההנהגה כשאדם רואה את חבירו נותן לו שלום ביד, כי כל איש אשר מברך לרעהו ומבקש לראות טובתו, הברכות מסורים בידו להשפיע לרעהו מידו, ומברכתם יתברכו ממקור הברכות מברכת ה' אלקיך אשר נתן לך".

בספרי האחרונים הוסיפו סימוכין לכך להקדים שלום דוקא בנתינת היד ממה שמצינו כמה פעמים לשון נתינת שלום, כמו ששנינו במשנה (אבות פ"ו מ"ט): "אמר ר' יוסי בן קיסמא פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ופגע בי אדם אחד, ונתן לי שלום והחזרתי לו שלום". וכן מצינו בגמרא (ברכות ו:): "כל שידוע בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום, יקדים לו שלום". וצריך ביאור איך שייך לשון נתינה בדבר הנמסר רק בדיבור, ומוכח מזה שהכוונה בזה שנותנים שלום בהושטת היד.

לפי דברי ה"מגלה עמוקות" יש לומר הטעם לכך, כי מאחר שחורבן בית המקדש וגלות ישראל היו בעוון שנאת חנם ופירוד הלבבות, לכן כאשר יהודים נפגשים אחרי שנפרדו ולא ראו זה את זה הם מושיטים את ידיהם זה לזה, כי על ידי פעולה זו של התחברות שתי הידים הם מפרידים את האגודל משאר ד' האצבעות, והם גם גורמים בכך שהאגודל יהיה למעלה משאר ד' האצבעות, נמצא כי על ידי פעולה זו של התחברות באהבה וברעות, הם עושים פועל דמיון והכנה לגאולה העתידה בזכות אהבת ישראל, שישלטו ישראל הנמשלים לאגודל על שאר ד' האצבעות שהן ד' הגלויות, ויזכו לגאולה שלימה בבחינת "ונתןך ה' אלקיך עליון על כל גויי הארץ".

רמז פלאי מהרה"ק מרוזין זי"ע בברכת "לחיים" בהתחברות יד ליד

דבר בעתו מה טוב להעלות על שלחן מלכים ענין נפלא מאד שהביא ב"עירין קדישין" (חלק ב' בענין

שתיית לחיים דף תרנז): בשם הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, אשר דיבר בקדשו לבאר המנהג לשתות לחיים בהושטת הידים איש לרעהו, והנני מרחיב לבאר דבריו הקדושים שנאמרו שם בקיצור, על פי המבואר ב"שער הכוונות" לרבינו האריז"ל (תפלת שחרית ענין מזמור יענך דף מט טור ג) שצריך לכוון שתי כוונות בתפלת שחרית במזמור (תהלים כ) "יענך ה' ביום צרה".

כוונה אחת צריך לכוון בראשי תיבות י"ענך י" ביום צרה שעולה בגימטריא יב"ק, שהוא המספר של ב' שמות הוי"ה אלהים הרומזים על ההמתקה של מדת הדין משם אלקים על ידי מדת הרחמים מהשם הוי"ה, וכן כשאנו אומרים בסוף המזמור "ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו" צריך לכוון שנית, כי יעננו ביום קראנו ראשי תיבות יב"ק שהוא גם כן המתקת הוי"ה אלהים.

והנה מדברי הרה"ק מרוזין זי"ע למדנו הטעם שצריך לכוון כוונה זו של יב"ק ב' פעמים, כי בפעם הראשונה אנו מכוונים יענך י" ביום צרה ראשי תיבות יב"ק, שיציל אותנו הקב"ה מכל צרה וצוקה בבחינת "סור מרע", ובפעם השניה אנו מכוונים יעננו ביום קראנו ראשי תיבות יב"ק, שימלא הקב"ה כל משאלות לבנו לטובה בבחינת "עשה טוב".

לפי זה מבאר הרה"ק מרוזין זי"ע הטעם שכשמברכים איש לרעהו ברכת "לחיים" מושיטים את היד זה לזה, כי ראשי תיבות של ה' האצבעות ג'ודל א'צבע א'מה ק'מיצה ז'רת בגימטריא יב"ק כמספר הוי"ה אלהים, [כפי שנזכר בגמרא (כתובות ה.) הנ"ל "גודל" ולא "אגודל"], לכן ביד אחת שיש בה ה' אצבעות שרמזו בהן יב"ק, אנו מכוונים לברך בבחינת סור מרע י"ענך י" ביום צרה, שיציל אותנו הקב"ה מכל צרה וצוקה, וביד השניה שיש בה גם כן ה' אצבעות שרמזו בהן השם יב"ק, אנו מכוונים בבחינת עשה טוב י"עננו ביום קראנו, שימלא הקב"ה את כל משאלות לבנו לטובה. אלו דבריו הקדושים בתוספת ביאור.

הגילוי הנפלא של ה"בן איש חי"
רבינו הקדוש ניצוץ יעקב אבינו הרים שתי ידיו
מה נפלא לצרף לזה הביאור הנשגב של הגה"ק רבי יוסף חיים מבבל בעל "בן איש חי" בספרו "בן יהודע", שמבאר מה ששנינו בגמרא הנ"ל: "בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה,

אמר רבנו של עולם גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה, ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה". וביאר הטעם שזקף את עשר אצבעותיו כלפי מעלה, על פי מה שגילה רבינו האריז"ל ב"ליקוטי הש"ס" (אבות פ"ב מ"א) כי רבינו הקדוש היה הניצוץ של יעקב אבינו, והוסיף ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן פג) כי לכן נקרא רבינו הקדוש רבי יהודה הנשיא, כי נשי"א נוטריקון נ"צוץ של יעקב אבינו.

והנה אצל יעקב אבינו כתוב (בראשית לב-ג): "ויעבור את מעבר יבך", לרמז שהיה מיוחד את ב' היחודים של יב"ק הרמזים במזמור "יענך ה' ביום צרה", וכבר נתבאר שבכל יד יש ה' אצבעות שרמזות בראשי תיבות היחוד של יב"ק, לכן הרים רבינו הקדוש הניצוץ של יעקב אבינו את עשר אצבעותיו שרמזו בהן פעמיים יב"ק, והנה הדברים הנפלאים בלשון קדשו:

"נראה לי בסייעתא דשמיא הטעם שזקף עשר אצבעותיו, כי ידוע יש שם יב"ק שהוא מספר הוי"ה אלקים, דרמזו בראשי תיבות יענך י" ביום צרה, ויש עוד בחינת שם יב"ק שהוא מספר הוי"ה אהיה"אדני, והוא רמז בראשי תיבות יעננו ביום קראנו אשר בסוף מזמור יענך, ושני בחינות יב"ק הנזכרות תיקן בהם יעקב אבינו ע"ה חלק גדול, לכן נרמזו שניהם בשמו [יעקב ב' שיש בו אותיות יב"ק] כי שמו כפול (בראשית מו-ב) יעקב יעקב, ולכן במזמור יענך ה' ביום צרה כתיב ישגבך שם אלקי יעקב.

והנה שם יב"ק הראשון רמזו בראשי תיבות ג'ודל א'צבע א'מה ק'מיצה ז'רת אשר ביד ימין, ופסוק יב"ק השני רמזו בראשי תיבות ג'ודל א'צבע א'מה ק'מיצה ז'רת אשר ביד שמאל, ולכן רבינו הקדוש שהיה ניצוץ יעקב אבינו ע"ה זקף עשר אצבעותיו, לרמז על שם יב"ק [הראשון] ושם יב"ק [השני] הרמזים בהם שהוא טרח בתיקונם".

הנה מה טוב ומה נעים לכוון יחוד נפלא זה של ב' פעמים יב"ק, גם כאשר חבירו בא מן הדרך כשמושיטים את הידים זה לזה לשלום, שאז הוא זמן מיוחד להמשיך שפע רב טוב, כמו ששנינו במשנה (עדיית פ"ג מ"ב): "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום". ויש לומר בזה רמז נאה כי ב' פעמים יב"ק בגימטריא דר"ך, לרמז על יחוד זה כשחבירו בא מן הדרך, ובזכות השלום בין איש לרעהו נתקן הפגם של שנאת חנם שגרם לחורבן הבית, ונזכה לבנין בית המקדש השלישי במהרה בימינו אמן.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימיל: mamarim@shvileipinchas.com